

Modalități de răspuns ale orașului în contexte de criză. Similitudini între lupta împotriva terorismului și lupta împotriva pandemiei / Urban coping models in critical contexts. Similarities between the fight against terrorism and the one against the pandemic

Tania Victoria Coliță (1)

(1) doctorand, Școala Doctorală de Urbanism, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, România)

Abstract. Risk management has been a constant endeavor for urban areas. Even if current times are not an exception on this matter, specific liabilities and a complex urban system generate a particular context. Terrorism came to be one of the most visible threats against urban life in recent years, therefore counter-terrorist techniques, tactics, and practices were developed as a means of preventing and mitigating destructive events. Their use inside the city, among citizens, has raised questions about civil liberties, urban livability, and defensible landscapes. Before having a generally accepted response to the above inquiry and a consequent adaptation of strategies, the Covid-19 pandemic spread around the world, imposing an immediate response. Based on previous analysis of the terrorism phenomenon, the aim of this paper is to compare the way governments chose to act in order to fight the two threats. The hypothesis is that, without proper scrutiny, authorities choose to use military institutions and procedures. The ease of doing so is based on having an already militarized urban space and a vast experience of human rights reduction in the context of terrorist menace. Consequently, the impact on urban landscape and life bears the same questioning of effectiveness and proportionality.

Key words: vulnerability, resilience, security zoning, prevention, security by design, coordination

1. Introducere

Una dintre primele funcții îndeplinite de oraș, care reprezintă de altfel unul dintre argumentele pentru care spațiul urban este preferat ca loc de trai, este aceea de protecție. Încă de la începutul urbanității, apărarea împotriva altor oameni sau împotriva elementelor naturale – fenomene meteorologice, cutremure, boli – a fost una dintre cerințele care au influențat peisajul urban.

Consolidarea caracterului sigur al orașului a fost și continuă să fie una dintre preocupările orașenilor, manifestată atât la nivel individual, cât și la nivel de comunitate. Se nasc astfel concepte care definesc capacitățile obiective de răspuns ale orașului în momente de criză, cum ar fi reziliența, dar și unele care se referă la percepția riscului, cum ar fi imaginarea colectivă asupra climatului de amenințare. Acestea pun în evidență necesitatea de protecție fizică, dar și psiho-socială, a cetățenilor.

Premisa care guvernează abordările riscului este aceea că ele nu pot fi precise cu acuratețe¹ și că, în timp ce unele fenomene sunt continue, altele reprezintă evenimente excepționale. Astfel ideea de securitate, menită să abordeze aspecte curente, precum criminalitatea,

¹ Giske, 2021

pentru a asigura o funcționare normală a spațiului urban, se extinde către acele situații critice, dificil de anticipat, cum este cazul terorismului sau a unei pandemii². Deși amenințarea ambelor reprezintă un pericol plauzibil din punct de vedere statistic, ele rămân totuși excepții³. Tocmai de aceea accentul în tratarea lor cade pe supraviețuirea imediată și posibilitatea de recuperare a sistemului urban, chiar și cu măsuri atipice. „Multe dintre strategiile grupate sub eticheta de reziliență se bazează fie pe introducerea de tehnologii de apărare, control și supraveghere, fie pe modificarea designului formei urbane. Cu toate acestea [...] protecția orașului a fost parte integrantă a dezvoltării relațiilor sociale și a cadrelor instituționale la mai multe niveluri interconectate.”⁴

Caracterul necunoscut, dar și rapiditatea de răspândire a îmbolnăvirilor în timpul pandemiei de Covid-19, a impus, mai ales în primele luni, folosirea resurselor organizatorice, instituționale și tehnice deja disponibile. Astfel, faptul că multe administrații au făcut alegerea de a acționa într-o manieră specifică altui tip de amenințare, anume terorismul, poate fi atribuită nevoii de răspuns rapid pe care a impus-o pandemia. Pe de altă parte trebuie remarcat că acest lucru a însemnat o exacerbare a unor practici deja chestionabile la nivel de spațiu, dar mai ales de viață urbană.

2. Vulnerabilitate și contextul de amenințare

În discuția despre modalitățile similare de răspuns ale orașului la amenințarea terorismului, respectiv în cazul unei pandemii trebuie analizate și asemănările celor două tipuri de pericol. Cea mai vizibilă similitudine este aceea a cadrului de răspândire și manifestare a celor două tipuri de amenințare. Pandemia, „o epidemie care are loc la nivel mondial sau pe o zonă foarte largă, care traversează granițele internaționale și afectează de obicei un număr mare de oameni”⁵ depășește limite administrative și statale, la fel cum se întâmplă și în cazul fenomenul terorismului contemporan. Motivațiile acestuia din urmă, coagulate sub forma unei cauze, sunt paralele principiilor statale sau guvernamentale, și atacă mai curând valori culturale și sociale opozante. Extremismul religios islamist, spre exemplu, vizează societatea occidentală ca întreg, găsindu-și deci ținte de atac la nivel global.

În centrul amenințării se află totuși, în ambele situații, orașul. El constituie o acumulare de resurse și de valori, reprezentând un apogeu cantitativ și calitativ al construirii. Concentrarea populației îl face însă vulnerabil în fața bolilor, căpătând caracterul de focar, în timp ce concentrarea de valori culturale vulnerabilizează în fața terorismului, în raport cu care orașul devine o țintă. Aglomerarea de populație este însă un factor catalizator comun, sporind atât capacitatea de răspândire a unei boli, cât și capacitatea distructivă a unei acțiuni teroriste. Acestor caracteristici li se adaugă puternica conectare a orașului cu vecinătățile apropiate, dar și cu restul lumii, motiv pentru care acesta devine vulnerabil în fața unor pericole externe aparent îndepărtate⁶: atacuri în New York ale unor grupări teroriste din Afganistan și colapsul sistemului medical european în urma trecerii unui virus de la un animal la om într-o piață din Wuhan.

² Fraser, 2004

³ Baza de date globală privind terorismul (GTD), 2021

⁴ Coaffee, 2009, p.3

⁵ Porta, 2001

⁶ Fraser, 2004

Privind la o scară mai redusă și detaliată orașul, devine evident faptul că zone specifice ale acestuia reprezintă zone cu risc sporit. Este în primul rând vorba despre zonele de interacțiune cu exteriorul – porturi, aeroporturi, gări sau vămi. Acestea sunt percepute ca puncte de acces, al căror control ar putea influența modalitatea de răspândire a pericolului. Zonele de trecere, cum ar fi nodurile de circulație sau mijloacele de transport reprezintă și ele puncte nevralgice din cauza contactului amplu dintre indivizi aparținând unor comunități diferite și, în consecință, potențialului de conflict sau de răspândire a bolii. Nu în ultimul rând, spațiile și clădirile publice se dovedesc a avea rol semnificativ în situațiile de criză sanitară sau militară, pentru că ele constituie zone aglomerate, cu puternic rol economic, social și simbolic.

Riscul, în ambele cazuri analizate, este un alt punct de asemănare, pentru că inamicul este unul dificil de identificat. În cazul terorismului, vorbim despre indivizi sau grupări paramilitare, răspândiți în cadrul comunității adesea prin radicalizarea civililor. Acest mod de operare face ca recunoașterea potențialilor atacatori și diferențierea față de civili să fie dificil de realizat, amenințarea fiind una fluctuantă și insidioasă. Prin comparație, pericolul reprezentat de virusuri, bacterii sau alte elemente patogene, deși cu potențial de definire exactă în terminologie științifică, este greu de depistat înainte ca acestea să aibă efect asupra bolnavului, asigurând proliferarea invizibilă a bolii. Modul acesta de răspândire este motivul pentru care pandemia de Covid-19 – un virus contagios și cu perioade de incubare mai lungi - a dus la blocajele de circulație a persoanelor și a mărfurilor, cu impact semnificativ mai mare asupra vieții urbane pe întreg globul decât epidemiile de SARS și gripe anterioare⁷.

Climatul de amenințare, transpus la nivel de atitudine comunitară și exprimat prin discurs social, se construiește de asemenea prin folosirea repetitivă a unor concepte, precum cel al războiului. Abordarea aceasta se înscrie în logica asumării unei permanente stări de conflict, definite de metafora dominantă a războiului⁸. Astfel, războaielor împotriva drogurilor, împotriva criminalității, se adaugă războiul împotriva terorii și cel împotriva pandemiei: „Suntem în război. Nu luptăm împotriva unei alte armate sau a unei alte națiuni. Dar inamicul este chiar acolo: invizibil, evaziv, și face progrese”⁹. Asumarea acestor războaie atipice conduce la împrumutul unor proceduri și a unor mijloace cu specific militar. Materializarea imediată este instituirea stării de alertă de către autorități, atât pentru perioadele următoare unor atacuri teroriste cât și pe perioada pandemiei. Starea de alertă se transpune la rândul său în impunerea unei logici atipice de desfășurare a vieții urbane, cu limitarea libertăților cetățenești și cu drepturi de intervenție extinse ale autorităților.

În Uniunea Europeană spre exemplu, în timpul pandemiei implicarea armatei a fost o procedură standard, exemple fiind „Operazione Strade Sicure” în Italia, „Opération Résilience” în Franța sau „Operación Balmis” în Spania. În majoritatea statelor, armata a ajutat la distribuirea echipamentelor medicale, la verificarea respectării carantinei și la construirea spitalelor de campanie¹⁰, preluând preponderent din atribuțiile sistemului de

⁷ Petersen, 2020

⁸ Graham, 2011

⁹ Rose, 2020

¹⁰ Organizația Europeană a Asociațiilor și Sindicatelor Militare, 2020

sănătate. Activitățile cotidiene, dar și folosirea unor spații comunitare, au fost subordonate stării de amenințare, funcționarea societății fiind reglementată prin restricții actualizate periodic. Practica aceasta oglindește măsurile similare luate în cazul amenințărilor teroriste, care prin proiectate precum Vigipirate¹¹ în Franța sau Servator¹² în Regatul Unit, definesc niveluri de alertă în funcție de care măsuri restrictive sunt impuse cetățenilor, în timp ce atribuțiile poliției sunt fie preluate de armată, fie extinse prin proceduri militare.

3. Modalități de combatere a vulnerabilității

3.1. Principii de intervenție

Intervențiile în mediul urban cauzate de crize sanitare, respectiv de terorism diferă de măsurile luate în cazul unor dezastre naturale, spre exemplu, prin prisma faptului că perioada de implementare a acestora este fie necunoscută, fie pe termen mediu. Acțiunile sunt legitimate de existența unui risc real, însă, dat fiind că se aplică unui pericol fluctuant și a cărui delimitare este neclară, ele tind să fie subiectul unei dezbateri despre oportunitate și justificare. Imposibilitatea de a preconiza amploarea efectelor negative ale celor două amenințări pune deci sub semnul întrebării proporționalitatea măsurilor preventive cu riscul pe care îl abordează.

Se remarcă deci că tratarea celor două tipuri de pericol – de răspândire a unei boli, respectiv a unui atac terorist - pornește sub forma unui răspuns la un eveniment însă capătă caracter de prevenție, scopul, cel puțin la nivel declarativ, fiind acela de a diminua impactul sau de a descuraja evenimente similare. Caracterul reactiv, imediat și adesea acceptabil al unor măsuri excepționale reprezintă în fapt criteriul de demarcare față de măsurile proiective și preventive, aplicabile pe termen lung, cu caracter cotidian. Obiectivele acestora din urmă se grupează pe trei direcții: una de eliminare a cauzei, alta de reducere a daunelor sau a numărului de victime și ultima, de reducere a fricii și a neliniștii sociale.

Împărțirea aceasta a practicilor de răspuns conduce la acțiuni independente de spațiul urban, cum este cazul acțiunilor militare în state care susțin terorismul sau a studiilor medicale în zona de unde se cunoaște că a pornit o epidemie, dar și la acțiuni care privesc orașele, cum este cazul restricțiilor de circulație sau de funcționare a unor spații. Se delimitează în acest context două paliere majore de acțiune: acela al reducerii amenințării, respectiv acela al reducerii vulnerabilității, suma lor fiind aceea de scădere a riscului. Coafree subliniază existența unei astfel de strategii în cazul acțiunilor anti-terorism, însă tiparul este recognoscibil și în cazul pandemiei de Covid-19 (Fig. 1.). În acest al doilea caz abordarea cauzei a însemnat investigarea punctului de start al bolii, o piață alimentară, prevenirea presupunând reglementarea regimului acestui tip de activitate și a condițiilor în care se desfășoară. Urmărirea celor implicați a constat în identificarea celor care contactaseră virusul, astfel încât să se reducă ocaziile de a-l transmite mai departe. În paralel s-a lucrat la protejarea cetățenilor prin cercetarea unor tratamente medicale, prin instituirea de restricții de folosire a spațiului, de circulație și de interacțiune socială, și la pregătirea pentru urmări prin sporirea capacităților medicale.

¹¹ Secretariatul General de Apărare și Securitate Națională Franța

¹² Poliția Metropolitană Londra

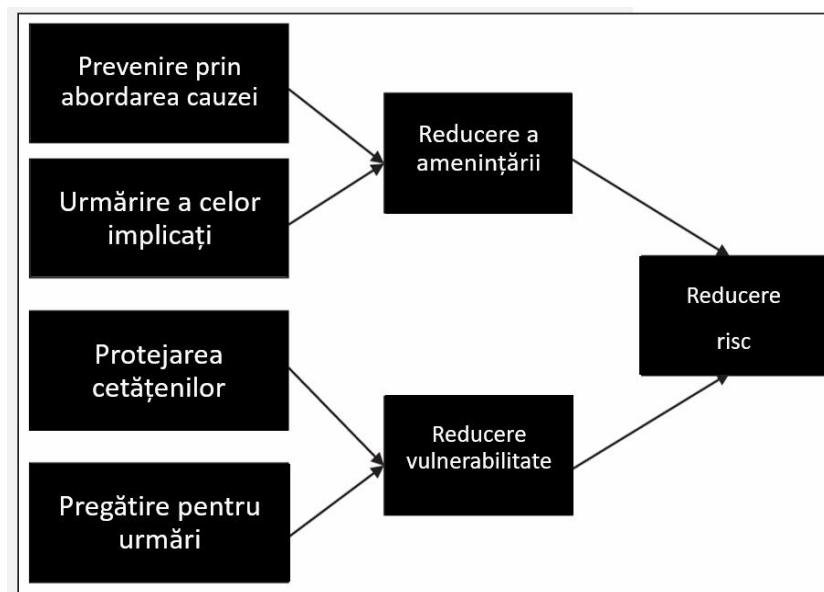

Fig. 1. Strategia națională de combatere a terorismului¹³ - aplicabilă și în cazul strategiei de combatere a efectelor Covid-19.

3.2. Mijloacele de reducere a vulnerabilității

Intervențiile menite să reducă vulnerabilitatea în fața unui risc de tipul terorismului sau al unei epidemii sunt condiționate de amploarea resurselor disponibile. Tocmai de aceea ele trebuie să fie țintite și concentrate în zonele care prezintă risc sporit. Autoritățile fac acest lucru prin „cartografierea” pericolului și identificarea unor zone risc, conturând o geografie paralelă (Fig. 2). Unele orașe declară coduri cromatice de risc în urma unor amenințări teroriste. Clădirile reprezentative sau spațiile aglomerate, identificate ca fiind ținte predilecte¹⁴, sunt din această cauză tratate în mod distinct, prin controlul accesibilității și prin supraveghere sporită. La fel s-a întâmplat și în cazul Covid-19, când numărul de cazuri de infectare, raportat la dimensiunea populației a condus la clasificarea zonelor și, în consecință, la impunerea de măsuri specifice.

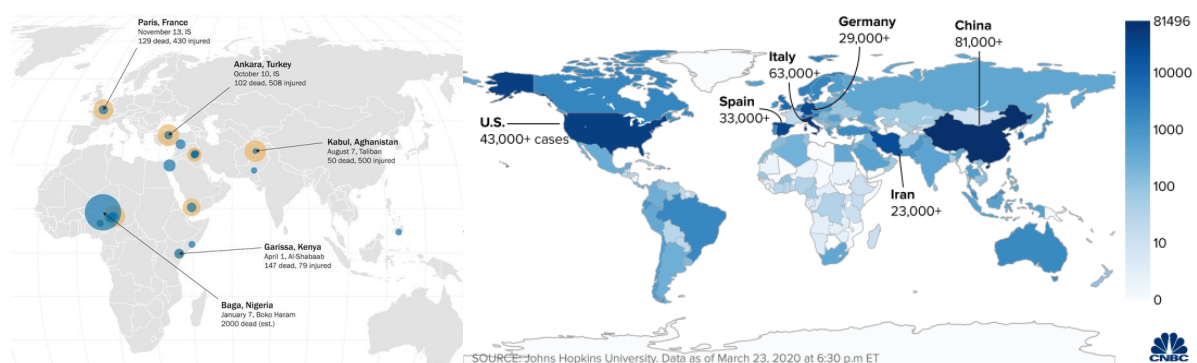

Fig. 2. Cartografierea paralelă a lumii prin raportarea la numărul de atacuri teroriste¹⁵, respectiv prin raportarea la numărul de cazuri de Covid-19¹⁶.

¹³ Moore, 2008

¹⁴ Quagliarini, 2021

¹⁵ Bump, 2015

Măsurile care decurg de aici sunt reprezentate în special de separarea zonelor de risc de cele sigure și tratarea cu prioritate a zonelor și funcțiunilor esențiale ale orașului. În cazul terorismului apar insule protejate, un fel de fortificații urbane, în care accesul este restricționat și care sunt supravegheate permanent cu sisteme CCTV sau prin personal specializat. Similar, în cazul pandemiei se impune carantinarea unor persoane sau a unor comunități, izolarea fiind și în acest caz supravegheată de autorități.

Una dintre consecințele zonificării se transpune în restrângerea mobilității între zone și în condiționarea accesului, uneori chiar în instituții sau spații publice. Dacă în cazul combaterii terorismului se verifică dacă individul este înarmat, permițându-i-se accesul într-un spațiu sau călătoria cu avionul doar neînarmat sau fără substanțe periculoase, în cazul pandemiei condiția era reprezentată fie de purtarea măștii, fie de trecerea prin boală sau vaccinare. Statutul individului trebuie demonstrat în fiecare caz prin documente specifice - pașaport sau certificat de vaccinare, procedurile de control fiind similare și uneori realizate de aceleași instituții. Trebuie remarcat că, în cazul pandemiei, în timp ce alte servicii au fost suplinite prin digitalizarea forțată și rapidă, ca în cazul interacțiunii cetățean-administrației locale, unele servicii, cum este cel de transport a fost printre cele mai puternic condiționate de statutul cetățeanului.

Instituțiile prin care aceste restricții cu rol preventiv sunt implementate sunt cele militare, situația de criză fiind cea care pare să justifice mobilizarea armatei și pătrunderea ei în spațiile urbane, în zone pe care în mod normal le-ar fi evitat. Dacă atunci când este vorba despre terorism prezența militară atipică este cel mai vizibilă în locurile frecventate de turiști precum piețele publice din Roma sau Paris, cazul României este edificator când vine vorba despre pandemia de Covid-19. Nu doar că în prima parte a stării de urgență în orașele mari au existat patrulile militare, dar o mare parte din sistemele și activitățile civile au fost preluate de armată. Este vorba aici despre conducerea diverselor unități medicale, despre preluarea procesului de producție a materialelor sanitare, cum ar fi izolele și, nu în ultimul rând, despre programul de vaccinare. Implicarea armatei a fost atât de amplă că tot ea a fost cea care a avut atribuții de edificare a unor construcții temporare pentru a suplini lipsurile sistemului medical.

Un aspect fundamental care este caracteristic contextului de criză generat de terorism, respectiv de pandemie, este că percepția asupra spațiului public este distorsionată și că folosirea acestuia are de suferit fie prin reducerea complexității funcționale, fie prin depopularea sa. Sentimentul de teamă specific ambelor situații, creat de amenințarea permanentă a unui atac terorist sau de iminenta îmbolnăvire, este amplificat de discursurile publice ale autorităților și de preluarea în mass-media în mod repetitiv a acestor două teme. Noțiuni precum cea de spațiu personal încep să se construiască în jurul celor 1-2 metri de „distanță socială”, aglomerația devenind sinonimă cu asumarea unui risc sporit. Propagarea unor astfel de concepte prin mijloace media, deși poate avea efecte semnificative în reducerea pe termen scurt a riscului, creează o imagine nouă a orașului și a comunității, cu efecte care pot dura dincolo de momentele de criză.

¹⁶ Feuer, 2020

4. Manifestări la nivel urban

Cerințele de securitate urbană sunt tot mai crescute din cauza complexității riscurilor actuale, dar și din cauza multitudinii acestora, în special în contextul în care încă din 2008 mai mult de jumătate din populația planetei locuiește în orașe. Tocmai de aceea conceptul de reziliență urbană este unul care apare în mod repetat atunci când se discută atât despre amenințări naturale dar și cauzate de om și care continuă să se dezvolte.

Faptul că modalitățile de abordare de până acum a prevenirii atacurilor teroriste și a răspândirii virusului SARS-COV-2 sunt în mare parte similare aduce în prim plan ideea că reziliența spațiului urban în fața dezastrelor naturale trebuie să fie legată de securitatea acestuia¹⁷.

Similitudinile celor două abordări reies prin compararea acțiunilor curente întreprinse în timpul pandemiei cu cele deja consacrate în lupta de combatere a efectelor terorismului. Cauzele acestor asemănări sunt reprezentate fie de consacrarea în decursul istoriei a unor procese conexe, fie de nevoia de răspuns rapid la o situație de criză. În prima situație asistăm de exemplu la un proces al trecerii controlate din exteriorul orașului către interiorul acestuia, care este marcat de un traseu impus, prin filtre fizice și instituționale, care verifică atât chestiuni precum înarmarea trecătorilor, dar și sănătatea lor, carantina fiind una dintre măsurile uzuale. În cea de-a doua situație, care ține mai puțin de prevenție și mai mult de asigurarea unui răspuns rapid în fața unei provocări noi, se face apel la proceduri și atitudini testate anterior, cu minime adaptări.

O primă formă de abordare comună a celor două amenințări este aceea de împărțire a teritoriului în zone cu risc diferențiat, printr-o zonificare bazată pe riscurile identificate. Această abordare are scopul de a amplifica efectul măsurilor de prevenire sau de remediere în raport cu resursele limitate disponibile. În cazul terorismului, zonele cele mai expuse riscului sunt locurile reprezentative, cu puternice valori simbolice, dar și spațiile aglomerate, unde potențialul distructiv al oricărui act terorist este amplificat de numărul mare de persoane. Se diferențiază în acest fel între zone periculoase și zone sigure. Mai mult decât atât, decizia de a trata din punct de vedere al securității o anumită zonă este bazată pe o ierarhizare a importanței spațiilor pentru funcționarea administrațiilor sau comunității. Apare așadar o preocupare vizibilă pentru securitatea clădirilor guvernamentale, a spațiilor dedicate evenimentelor sau spațiilor publice din imediata vecinătate a acestora. Oglindind acest proces, a apărut zonificarea teritoriului în funcție de numărul de cazuri de îmbolnăviri în timpul pandemiei de Covid-19. Codurile de culoare au fost folosite pentru a comunica aceste statistici și au definit riscul de contaminare al statelor sau al județelor și orașelor din România. Posibilitatea de a funcționa a unui spațiu a fost deci pusă în dependență de acest risc măsurat, dar și de importanța funcțiunii, apărând o diferențiere între activități esențiale – de sănătate, administrative, comercial alimentar – și activități opționale – restaurante, comerț nealimentar, cultură. Carantinarea, izolarea sau alte măsuri similare au fost așadar implementate în funcție de zonificarea bazată pe risc și de ierarhizarea în funcție de importanță.

¹⁷ Prior, Roth, 2013

O consecință a zonificării spațiului urban conform criteriilor de risc și a oportunității de intervenție, este restricționarea accesului în zonele protejate și limitarea circulației între zone cu risc diferit. Un criteriu de restricționare este acela al echipării. În cazul amenințării teroriste accesul cu arme, obiecte potențial periculoase sau anumite substanțe, este interzis într-o serie de spații, de la clădiri guvernamentale, la aeroporturi sau stadioane. În mod similar lipsa unei măști sau a altor echipamente medicale a reprezentat un criteriu de excludere din spații aglomerate, clădiri administrative sau chiar spitale. Ambele situații implicau existența unui filtru de acces, în care cetățenii să fie verificați. Suplimentar, în situații specifice, accesul a fost condiționat de existența unor documente care să ateste statutul persoanelor – în primă instanță cazierul/ pașaportul, în cel de-al doilea caz certificatul de vaccinare. Dincolo de limitarea accesului a apărut și un control suplimentar asupra circulațiilor în special cu mijloace de transport. Aeroportul este cazul cel mai elocvent în aceea ce privește terorismul, traseele în interiorul acestuia fiind strict diferențiate și direcționate de conformarea planimetrică a acestuia. Punctele culminante ale pandemiei au fost și ele marcate de delimitarea unor trasee, inclusiv în spații publice, precum mallurile.

Un alt aspect comun al celor două stări de criză și a răspunsului autorităților este militarizarea spațiilor civile¹⁸ prin aducerea personalului și procedurilor militare în zone publice. Patrurile militare au devenit o prezență uzuală în zonele turistice ale multor orașe europene, existând de asemenea local structuri temporare care servesc acestora. Tot în Europa, și în mod poate și mai exacerbat în România, militarii au fost implicați în combaterea pandemiei prin patrurile în spațiile publice, dar și prin preluarea unor funcțiuni civile, precum administrarea spitalelor și chiar organizarea campaniei de vaccinare. În ambele situații implicarea armatei are un caracter dual. Pe de-o parte se amplifică senzația amenințării prin importul unor procese specifice unei situații excepționale, aceea a războiului. Pe de altă parte, prezența militară tinde să eficientizeze procese care altfel ar avea loc mai lent, fiind o soluție acceptabilă pentru termene limitate.

Nu în ultimul rând, specific unor situații de criză este faptul că statutul cetățeanului este modificat, multe dintre drepturile sale fiind restrânse, pentru că el este posibilă victimă/ posibil pacient, concomitent cu a fi potențial atacator/ contagios. Modul în care acesta este tratat de autorități, dar și de comunitate depinde atât de legiferarea stării de criză, cât și despre discursul public privind teme precum solidaritatea, responsabilitatea și implicarea în crearea protecției comune în fața acestor provocări. În același timp trebuie remarcat faptul că cetățeanul își schimbă percepția asupra spațiului public și, în consecință, comportamentul. Ideile de aglomerare, activitate în comunitate, distanță sau spațiu personal suferă interpretări diferite, care influențează experiența spațiului. Sentimentul de nesiguranță poate fi exacerbat în aceste situații de folosirea unor resurse, precum personalul militar, a cărei prezență excepțională confirmă gravitatea situației, amplificând procese deja existente de sărăcire a culturii urbane și a vieții comunitare.

5. Concluzii

Unul dintre rezultatele unei abordări asemănătoare în cazul celor două riscuri diferite – terorism și pandemie – este faptul că aceasta conduce la dezvoltarea conceptului de reziliență urbană prin includerea noilor tipuri de amenințare între preocupările imediate, dar

¹⁸ Graham, 2011, p.38

și pe termen lung ale autorităților, factorilor de decizie, dar și a cetățenilor. Deși în practică există exemple numeroase ale tratării grupate a riscurilor de sănătate cu cele sociale și politice, uneori pentru că cele două se influențează reciproc¹⁹, împrumutul de mijloace și proceduri între cele două situații subliniază nevoia unei coordonări și a unei perspective integratoare.

Faptul că orașele contemporane sunt caracterizate de complexitate și dinamică culturală, funcțională și socială contribuie la asocierea tot mai vizibilă a pregătirii împotriva dezastrelor naturale cu aceea a prevenției unor pericole precum terorismul. Acest lucru este în mare parte motivat de nevoia de folosire eficientă a unor resurse limitate, astfel că este preferabil ca un sistem de protecție să poată corespunde unei game largi de riscuri. Pe de altă parte abordarea este justificată de caracterul multidisciplinar al conceptului de reziliență²⁰, care recunoaște nevoia unei tratări integrate a riscurilor diferite, astfel încât spațiul urban rezultat să fie caracterizat de coerență. Trebuie subliniat că această coordonare a practicilor de prevenție, dar și pregătirea instituțională pentru riscuri care depășesc domeniul de activitate consacrat, exemplul fiind exercițiile militare pre-pandemie²¹, sugerează tocmai recunoașterea caracterului evolutiv al realității urbane și a riscurilor asociate. Aceasta impune așadar o flexibilitate a potențialului de răspuns, stările de criză fiind înțelese și ele în această cheie procesuală.

Un alt lucru care devine sesizabil este acela că soluțiile cu caracter temporar tind să devină permanente. Prin prisma acestei constatări rezultă că măsurile menite să abordeze situații de criză trebuie să cuprindă o perspectivă „centrată pe om”, care să evalueze modul în care strategiile de reducere și diminuare a riscurilor pot sprijini efectiv ocupanții mediului construit înainte și în timpul unei urgențe [...], având în vedere gradul de folosire a mediului construit în condiții obișnuite”.²² Nevoia de securitate percepută și exprimată de cetățeni indică niște cerințe de securitate crescute, care pun sub semnul întrebării procese deja recognoscibile la nivelul orașului: realizarea de zone protejate, apariția unei piețe al cărei produs este securitatea sau crearea unei game variate de mobilier urban defensiv. Asumarea unei abordări preventive, nu doar de răspuns la criză, presupune conceperea unor instrumente de design care să fie folosite pentru acele transformări urbane menite să devină parte perpetuă a peisajului urban. În acest fel obiecte cu caracter obstructiv, spre exemplu, pot căpăta nu doar o imagine agreabilă, promovând un climat de securitate, ci și funcțiuni conexe, care să ajute în folosirea cotidiană a spațiului urban.

Apare deci ca tot mai relevantă ideea de securitate prin design²³, ca rezultat comun al experienței și conștiințelor complementare ai specialiștilor în securitate, planificatorilor urbani, inginerilor și tehnicienilor, care să fie însă puse în legătură cu acelea ale instituțiilor medicale și de sănătate publică. Eforturile de coordonare a scenariilor de risc, respectiv a unor răspunsuri rapide între instituții complementare, au potențialul de a reduce impactul negativ al unor măsuri excepționale și disruptive la nivelul spațiului și vieții urbane. Astfel, crearea unei strategii mai complete privind reziliența urbană poate ajuta la evitarea unor

¹⁹ Coaffee, 2009, p. 30

²⁰ Prior, Roth, 2013

²¹ Organizația Europeană a Asociațiilor și Sindicatelor Militare, 2020

²² Quagliarini, 2021

²³ Comisia Europeană, 2019

situații în care implicarea unor resurse, precum armata, în situații de criză medicală să echivaleze cu amplificarea stării de panică, de lipsă de coeziune socială și de fragmentare a comunităților.

6. Bibliografie

- Bump P, (2015), „2015 has seen six terror attacks deadlier than Paris”, The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2015/11/18/2015-has-seen-six-terror-attacks-deadlier-than-paris/>, [Accesat 11 august 2022]
- Coaffee J., Murakami W. D., Rogers P., (2009) „The Everyday Resilience of the City. How Cities Respond to Terrorism and Disaster”, Palgrave Macmillan, Hampshire, Marea Britanie.
- Comisia Europeană, (2019), Security by design for the Protection of Public Spaces, <https://ec.europa.eu/newsroom/pps/items/653933/en>, [Accesat 07 martie 2022]
- Fraser, Evan D. G., Mabee W., (2004) „Identifying the Secure City: Research to Establish a Preliminary Framework”, Canadian Journal of Urban Research, vol. 13, no. 1, 89–99.
- Feuer W., (2020), „US coronavirus cases surge tenfold in a week to 50,000, global infections soar past 400,000”, CNBC, <https://www.cnbc.com/2020/03/24/global-coronavirus-cases-cross-400000-doubling-in-a-week-as-pandemic-accelerates.html>, [Accesat 13 august 2022]
- Giske M., Eriksdatter T.,(2021) „Resilience in the Age of Crises”. Norwegian Institute of International Affairs (NUPI) JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/resrep30682>, [Accesat 13 august 2022]
- Miquel P., (2001), „A dictionary of epidemiology”, ed.4, Oxford University Press, New York, SUA.
- Michel R., Lough R, (2020), „We are at war: France imposes lockdown to combat virus”, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-macron-restriction-idUSKBN2133G5>, [Accesat 20 noiembrie 2021]
- Moore C., Boshier L., Coaffee J., Fletcher D., (2008), „Resilient design for community safety and terror-resistant cities”, Proceedings of The Institution of Civil Engineers-municipal Engineer, vol. 161, no. 2, 103-110.
- Organizația Europeană a Asociațiilor și Sindicatelor Militare, (2020), „Armed Forces and COVID-19”, <https://euromil.org/armed-forces-and-covid-19/>, [Accesat 13 august 2022]
- Petersen E, Koopmans M, Go U, Hamer DH, Petrosillo N, Castelli F, Storgaard M, Al Khalili S, Simonsen L., (2020), „Comparing SARS-CoV-2 with SARS-CoV and influenza pandemics”, The Lancet. Infectious diseases, vol. 20, no. 9, 238–244.
- Poliția Metropolitană Londra, „Project Servator”, <https://www.met.police.uk/projectservator>, [Accesat 11 martie 2022]
- Prior T., Roth F., (2013) „Disaster, Resilience and Security in Global Cities”, Journal of Strategic Security, vol. 6, no. 2, 59–69.
- Quagliarini E., Fatiguso F., Lucesoli, M., Bernardini G.; Cantatore, E., (2021) „Risk Reduction Strategies against Terrorist Acts in Urban Built Environments: Towards Sustainable and Human-Centred Challenges.”, Sustainability, vol. 13, 901.
- Secretariatul General de Apărare și Securitate Națională Franța, Vigipirate, <http://www.sgdsn.gouv.fr/plan-vigipirate/>, [Accesat 13 august 2022]
- START (Consortiul Național pentru Studiul Terorismului și Răspunsurilor la Terorism), (2021), „Baza de date globală privind terorismul (GTD)”, Universitatea din Maryland, <https://www.start.umd.edu/gtd> [Accesat 20 noiembrie 2021]

Primit: 15 august 2022; Acceptat: 16 august 2022

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

